

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Лисенко О. А., к. ф.-м. н., доцент
Національний університет харчових технологій

Як зазначає Чигринець О.А., одним із напрямів підвищення продовольчої безпеки України є розвиток внутрішнього виробництва органічних продуктів харчування [1, с. 100]. Відповідно до основних положень IFOAM [2], виробництво та переробка органічної продукції ґрунтується на принципах, серед яких можна виділити такі, що корелюють із основними положеннями продовольчої безпеки країни: виробництво високоякісного продовольства, сировини та інших продуктів у достатній кількості і стимулювання місцевого й регіонального виробництва та руху продукції до споживачів.

Проведені дослідження Федерацією органічного руху України свідчать, що на сучасному етапі розвитку внутрішнього споживчого ринку органічних продуктів в Україні відбувається постійне нарощування його обсягу порівняно до попередніх років: у 2008 році приріст склав 20%, у 2009 та 2010 роках – у 2 рази; у 2011 році – у 2,13 рази; потім темпи приросту почали зменшуватися і склали у 2012 та 2013 роках – 1,54 рази і у 2014 році – 1,19 рази. Загалом за аналізований період приріст ринку органічних продуктів збільшився у 29 разів. При цьому площа сертифікованих сільськогосподарських угідь в Україні, задіяних під вирощування різноманітної органічної

продукції, складає вже понад триста тисяч гектарів, а Україна входить до двадцятки світових країн-лідерів органічного руху [3].

Також за умов розвитку органічного виробництва спостерігається і зростання кількості сільськогосподарських підприємств, які займаються вирощуванням органічної продукції (рис. 1).

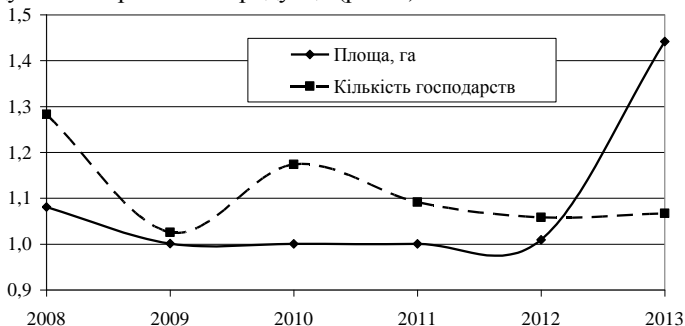


Рис. 1. Динаміка змін площ сертифікованих сільськогосподарських угідь та кількості сільськогосподарських підприємств, що вирощують органічну продукцію.

Джерело: розраховано автором на основі [3].

Як свідчать дані рисунку 1, у 2009-2011 роках загальна площа сільськогосподарських угідь, задіяних під вирощування органічної продукції практично не змінювалася на тлі випереджаючих темпів приросту кількості підприємств, які займалися вирощуванням органічної продукції. Проте у 2013 році порівняно з 2012 роком загальний обсяг земельних угідь різко зріс на 44% проти 6% зростання кількості підприємств, що вирощують органічну культуру. Це свідчить про те, що у 2013 році на ринок органічного виробництва вийшли великі сільськогосподарські підприємства, для яких до останнього часу органічне землеробство не було пріоритетним.

Проте, незважаючи на позитивну динаміку у розвитку органічного виробництва, частка сертифікованих органічних площ серед загальної площі сільськогосподарських угідь України складає близько 0,9%. Враховуючи, що за визначенням органічна продукція вважається такою, якщо рослини вирощуються без використання мінеральних та хімічних добрив, а для боротьби зі шкідниками застосовують фізичні та біологічні методи [4, с. 56], доцільно розглянути в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни тенденції щодо змін в умовах вирощування продукції сільськогосподарськими підприємствами України (рисунк 2-3).

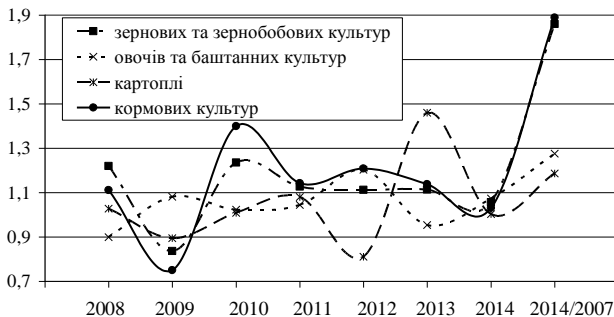


Рис. 2. Динаміка змін кількості внесених мінеральних добрив під посіви сільськогосподарських культур, кг на 1 га посівної площі.

Джерело: розраховано автором на основі [5, с. 105; 6, с. 109; 7, с. 5].

Як свідчать дані рисунку 2, за 2007-2014 роки динаміка змін кількості внесених мінеральних добрив під посіви сільськогосподарських культур мала коливний характер, і у кінцевому результаті внесення мінеральних добрив під посіви усіх культур збільшилося у 1,6 рази. Тенденції зміни внесення кількості мінеральних добрив під усі культури практично відповідають виявленим тенденціям щодо внесення мінеральних добрив під посіви зернових та зернобобових культур. Із загальної картини різко вирізняється динаміка змін внесених мінеральних добрив під посіви картоплі, яка мала обернений характер щодо змін кількості внесених мінеральних добрив відносно до усіх сільськогосподарських культур. Загалом можна дійти висновку, що сільськогосподарські підприємства не поспішають зменшувати кількість мінеральних добрив, внесених під посіви сільськогосподарських культур.

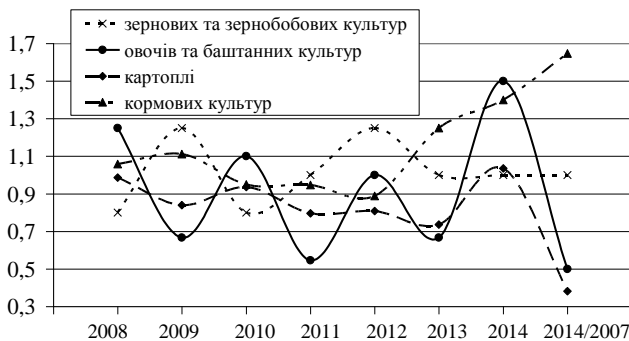


Рис. 3. Динаміка змін кількості внесених органічних добрив під посіви сільськогосподарських культур, т на 1 га посівної площі.

Джерело: розраховано автором на основі [5, с. 106; 6, с. 110; 7, с. 6].

Наведені дані на рисунку 3 засвідчують, що, на відміну від попередніх результатів за 2007-2014 роки, динаміка змін кількості органічних добрив, внесених під посіви сільськогосподарських культур мала незростаючий характер, що загалом призвело у 2014 році до зниження на 28,6% кількості внесених добрив порівняно з 2007 роком.

Позитивна динаміка спостерігалася у 2013-2014 роках лише при вирощуванні кормових культур, зростання кількості внесених органічних добрив склало 64,7% у 2014 році порівняно з 2007 роком, проте кількість мінеральних добрив зросла на 88,9%. Virізняються із загальної картини динаміка змін кількості внесених органічних добрив при вирощуванні овочів та баштанних: при коливному зростанні кількості внесених мінеральних добрив під дані культури, кількість внесених органічних добрив або перевищувала у 1,5 рази попередні показники, або складала лише половину від кількості внесених добрив попереднього періоду.

Проведений аналіз показав несприятливі тенденції щодо запровадження органічного землеробства в Україні, а коливний характер кількості внесених органічних добрив під посіви сільськогосподарських культур, зростання якої є одним із показників вирощування органічної продукції і, як результат, – поліпшення продовольчої безпеки країни, свідчить про необхідність заохочення вітчизняних сільгоспвиробників як шляхом державної підтримки, так і можливістю диверсифікації виробництва з урахуванням виходу на нові ринки збуту, в тому числі і європейські.

Література

1. Чигринець О.А. Шляхи підвищення продовольчої безпеки України в умовах глобалізації АПК / О.А. Чигринець // Наукові праці НУХТ, 2014. – Т. 20, №2. – С. 99-105.
2. IFOAM Basic Standards (approved by the IFOAM General Assembly, Victoria, Canada, August 2002) [Electronic resource]. – URL : www.ifoam.org.
3. Органік в Україні [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Федерації органічного руху України. – Режим доступу : <http://organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29>.
4. Вишневська О.М. Формування ринку органічної продукції в Україні на основі досвіду європейських країн / О.М. Вишневська, Ю.В. Голяк // Економічний простір. – 2013. – №75. – С. 54-63.
5. Сільське господарство України у 2010 році : стат. збірник / За ред. Ю.М. Остапчука, Відп. за вип. О.М. Прокопенко. – К. : Державна служба статистики України, 2011. – 384 с.

6. Сільське господарство України у 2013 році : стат. збірник / За ред. Н.С. Власенко, Відп. за вип. О.М. Прокопенко. – К. : Державна служба статистики України, 2014. – 399 с.

7. Внесення мінеральних та органічних добрив під урожай сільськогосподарських культур у 2014 році : стат. бюлетень / Відп. за вип. О.М. Прокопенко. – К. : Державна служба статистики України, 2015. – 52 с.